

БЕЛЕШКЕ

NOTES

Први Уговор о научној, стручној и пословној сарадњи Института за демографију Географског факултета Универзитета у Београду. – Убрзо након почетка рада Студијске групе Демографија и оснивања Института за демографију, као једне од организационих јединица Географског факултета у Београду, а у склопу успостављања научно-наставне кооперације са релевантним институцијама у Србији, 13. јануара 2003. године, на свечаној седници Научно-наставног већа Географског факултета, одржаној у факултетској згради у Улици Жарка Зрењанина (данас Војводе Шупљикца) 31б, где је лоциран поменути институт и где се одвија наставни рад са студентима демографије – потписан је Уговор о научној, стручној и пословној сарадњи између Географског факултета Универзитета у Београду и Републичког завода за статистику Србије у Београду. Уговор су потписали проф. др Стеван Станковић, декан Географског факултета, и господин Зоран Јанчић, директор Републичког завода за статистику Србије у Београду.

Потписивање Уговора: (слева надесно) проф. др Србољуб Стаменковић, управник Института за демографију, проф. др Стеван Станковић, декан Географског факултета, Зоран Јанчић, директор, и Владимир Станковић, помоћник директора Републичког завода за статистику Србије

Факултет и Завод су се Уговором обавезали да заједничким радом и пословном кооперацијом доприносе напретку универзитетске наставе, науке и раду статистичке службе у Србији.

Факултет је прихватио обавезу да у циљу унапређивања рада статистичке службе Србије пружи сву научну, кадровску и техничку помоћ Заводу из домена своје редовне делатности у области географије, просторног планирања, демографије и науке о животној средини.

Завод се обавезао да омогући Факултету потпуније и свестраније коришћење расположивог статистичког фонда података ради унапређивања универзитетске наставе и научноистраживачког рада у области географије, просторног планирања, демографије и науке о животној средини, а нарочито на пољу реализације плана и програма рада Института за демографију.

Србољуб Ђ. Стаменковић

*Први научни пројекат Института за демографију Географског факултета Универзитета у Београду. – Између Института за демографију Географског факултета Универзитета у Београду и Републичког завода за статистику Србије у Београду, на основу претходних детаљних договора, потписан је 11. фебруара 2003. године Уговор о реализацији научног пројекта под насловом: *Миграције становништва Србије према резултатима пописа 2002. године – Обим, структуре, просторни правци и распоред*, а за руководиоца пројекта одређена је др Милена Спасовски, редовни професор. То је први и почетни корак у научноистраживачком раду новооснованог Института за демографију Географског факултета Универзитета у Београду.*

Имајући у виду фундаменталне теоријско-методолошке поставке поменутог научног пројекта, релевантни научни циљеви, који припадају групи општих и посебних, и друштвени задаци овог демографског истраживања су:

– стварање прецизно формулисаног, систематизованог и научно фундираног скупа знања о унутрашњим и спољним миграцијама – сталним и повременим, са свим њиховим структурним одликама (пол, старост, брачно стање, школообразованост, етнички састав, активност и др.) и геопросторним ефектима (обим, интензитет, просторни правци, просторни распоред и трансформација – просторна и социоекономска);

– класификација и типологија разнородних миграционих сегмената (по насељима, општинама и регијама);

– научно откриће и објашњење непознатих и делимично познатих својстава миграционих процеса у међупописном периоду 1991–2002. године;

– утврђивање законитости (закона, закономерности) развоја и размештаја мигрантског становништва;

– сагледавање досадашњег развоја, постојећег стања и перспективе развоја миграционих процеса;

– просторна анализа миграција становништва на микрорегионалном, мезорегионалном и макрорегионалном нивоу;

– картографска и графичка обрада битних миграционих одлика;

– разрада теоријског модела утемељеног на комплементарности обима појединих типова миграција становништва, с једне стране, и концепта регионалног развоја, с друге;

– дефинисање скупа научно утемељених мера, интервенција и акција заснованих на интеракцијском сагледавању свеукупног демографског развоја, миграционих одлика и могуће концепције ревитализације руралних насеља и територија, са посебним освртом на емиграциона и имиграциона подручја;

– одређивање приоритета у програмирању и планирању просторног развоја у зависности од карактеристика миграција становништва;

– апликативност добијених резултата о миграцијама становништва у различитим подручјима друштвене праксе (просторно планирање, урбанистичко планирање, рурално планирање, државна управа, државна статистика, војска и др.);

– прикупљање научно-информативне грађе (научне чињенице, тематске карте, планови, скице и сл.) о миграцијама становништва за потребе израде Географског информационог система (ГИС) и мултимедијске обраде миграционе компоненте становништва Србије и др.

Тематски оквир овог научног пројекта, изузимајући уводне напомене и закључна разматрања, чине седам међусобно уско повезаних целина: I Преглед досадашњих проучавања миграција, II Типови миграција, III Породичне миграције и социоекономска обележја мигрантских домаћинстава, IV Принудне миграције, V Миграције и просторна организација мреже насеља, VI Фертилитет мигрантског становништва и VII Структуре мигрантског становништва.

Србољуб Ђ. Стаменковић

Прва наставно-научна екскурзија студената демографије. – Након оснивања Студијске групе Демографија (школске 1999/2000. године) и Института за демографију (2002) у склопу Географског факултета Универзитета у Београду, сагласно захтевима наставног плана и програма демографских студија, 12. маја 2003. године организована је прва наставно-научна екскурзија. Као екскурзиони правац изабран је Ниш (2002. – 173.724 становника), макрорегионални центар Србије, седиште Нишавског округа (2.729 km²) и општине Ниш (451 km²). Програм екскурзије обухватао је више стручних целина: посету ЈП ”Завод за урбанизам” – Ниш, упознавање програма рада Регионалног центра – одељење у Нишу, Републичког завода за статистику Србије, обилазак централног дела Ниша, Нишке Бање и др.

По доласку у Ниш прво одредиште било је Јавно предузеће ”Завод за урбанизам” – Ниш, где је студенте, наставнике, асистенте и сараднике Института за демографију Географског факултета (*проф. др Србољуб Стаменковић*, управник Института за демографију, *др Светлана Радовановић*, доцент, *др Мирјана Девешић*, доцент, *мр Марија Мартиновић*, асистент, *Даница Миличић*, асистент приправник, *Александар Кнежевић*, асистент приправник, и *Драгица Гатарих*, стручни сарадник) примио генерални директор *Мирољуб Станковић*, дипломирани архитекта. Са развојем Завода, од оснивања 1959. године, када је углавном обављао послове урбанистичког планирања за потребе општине Ниш, преко даљег развоја оријентисаног на израду урбанистичких и просторних планова и других општина шире околине Ниша, до данас, када ова установа израста у афирмисану и једну од најпродуктивнијих те врсте у Србији, студенте је упознала специјалиста *Драгана Синобад – Петровић*, заменик директора. Демографску анализу ширег подручја

Ниша и примену демографских истраживања у изради просторно-планске документације (урбанистички планови, просторни планови, стручни елаборати и сл.) дао је *мр Војислав Крстић*. Након тога излагање *мр Михаила Медведева* третирало је значај многобројних урбанистичких планова израђених у Заводу, са посебним нагласком на просторно-планску документацију од већег значаја за Републику Србију.

Стручни део екскурзије обухватио је и посету Регионалног центра – одељење у Нишу, Републичког завода за статистику Србије, смештеног у згради Универзитета из 1887. године. Том приликом је најпре укратко представљен развој Регионалног центра, од 1945. године, када је одлуком о оснивању Српске земаљске статистике основан Статистички одсек, који 1976. постаје Одељење (организациона јединица) у саставу Републичког завода за статистику Србије, до данас, и његова основна делатност (спровођење статистичких истраживања од интереса за Републику Србију, публиковање прикупљених статистичких података и др.). Велики практични значај имао је обилазак студената демографије (у мањим радним групама) засебних одељења у оквиру Регионалног центра и упознавање са радом статистичког регистра и катастра, билансне службе, одељења за грађевинарство, саобраћај и везе, трговину, индустрију, поседност и зараде, просвету и образовање, пољопривреду, водопривреду и лов и одељења за цене.

Студенти демографије са наставницима и асистентима у Нишкој Бањи

Током ове екскурзије посебна пажња посвећена је упознавању и разгледању централне урбане зоне Ниша. Том приликом посећена је Тврђава, изграђена у XVIII веку, са многобројним споменицима културе (откопине Naissusa, хамам из XV века, цамија Бали-бега из XVI века – данас "Салон 77", Арсенал – сада умет-

ничка галерија и др.), централни градски трг са спомеником кнезу Милану Обреновићу и ослободиоцима Ниша (1902), пешачка зона у Улици краља Милана, Казанцијско сокаче, део старог урбаног језгра (средиште казанцијских, пинтерских, мутавцијских и других занатских радњи), и друго споменичко и архитектонско-градитељско наслеђе централног дела града. На путу ка Нишкој Бањи посећен је споменик Ђеле-кула, изграђен од 952 лобање изгинулих Срба после Чегарске битке 31. маја 1809. (1892. је подигнута капела, а 1989. остали објекти споменичког комплекса). У Нишкој Бањи (2002. – 4.473 становника), центру истоимене општине (146 km²), крајњој екскурзионој тачки, посећен је централни бањски парк са фонтаном, шеталиште на Коритњаку, архитектонско-градитељски интересантна здања (виле ”Ристића”, ”Величковића”, ”Јела – Краљева вила”, ”Чавдаревића”, ”Топлица” и ”Теокаревића”, хотели ”Србија”, ”Зеленгора”, ”Партизан”, ”Озрен” и ”Радон”, стационар ”Терме” и др.), а било је речи и о балнеолошким својствима термоминералне воде (Главни извор, Сува бања и Школска чесма) и њеном коришћењу у леčiliшне сврхе.

Након тога, после кратког задржавања и вечерње шетње по Нишу, студенти, наставници, асистенти и сарадници наставили су пут према Београду.

Марија Мартиновић

Научна екскурзија студената географије и демографије у Бач. – Студенти II године географије и студенти III и IV године демографије Географског факултета у Београду посетили су 19. новембра 2003. године Бач. Екскурзија је имала 55 учесника, а наставно-научни програм реализовали су следећи наставници: др Милена Спасовски, редовни професор, др Светлана Радовановић, доцент, др Мирјана Девеџић, доцент, и асистенти приправници: Даница Миличић, Јелена Срећковић и Александар Кнежевић. Циљ овог путовања је био упознавање са пројектом под називом: ”Програм трајне реинтеграције избеглог становништва на територији општине Бач”.

После Батајнице, Старе Пазове, Нове Пазове и Инђије, насеља и општина демографски веома занимљивих, прва станица су били Сремски Карловци, град са дуговременом и богатом историјом, традицијом и културом. Том приликом посетили смо чувену Карловачку гимназију, православну цркву посвећену Светом Николи, Патријаршијски дом, фонтану и др. Након тога смо наставили путовање преко Новог Сада и Бачке Паланке до Бача. У том живописном граду, по коме је и цела Бачка добила географско име, дочекао нас је Томислав Богуновић, председник општине Бач, као и локални водич, у чијој пратњи смо прво разгледали неке знаменитости града (Бачку тврђаву и цркву). Потом смо се упутили према периферији града, ка циљу нашег путовања. Наиме, у општини Бач од 1.155 избеглих лица 90% се определило за трајно насељавање, па је локална самоуправа приступила реализацији напред наведеног програма и покренула три пројекта за обезбеђење сталног смештаја тих лица. Овај пројекат планирао је изградњу 64 стамбене јединице по принципу самопомоћи. Реализација пројекта започета је у јулу 2001. године, а остваривање пројекта приведено је крају октобра 2002. године. Учесници екскурзије су имали прилике да виде насеље и упознају се са током његове из-

градње. После тога посебно је било занимљиво путовање Дунавским насипом, непосредно уз реку, која у овом делу представља државну границу са Хрватском. На једном од најужих делова Дунава направили смо краћи одмор и уживали у панорами Вуковара. У повратку смо посетили Нови Сад, одакле смо наставили путовање ка Београду.

Даница Миличић